

Ruxandra
CESEREANU

Fiction-Ltd

Regii gunoaielor

roman

POLIROM

2024

În drum spre Sile Burțan, Nămoilesc continua să își amintească despre Piața Universității 1990. Fenomenul ăsta social nu avusese doar o anvergură morală, ci și o amprentă umană aparte. Ziarul *România liberă* indicase numărul de 30.000 de „golani“ de toate categoriile, de la șomeri la universitari, de la „golan convins“ la „golan manipulat“, participanți, mai cu seamă seara, la manifestația din Piața Universității. Verva devenise spectaculoasă și hibridă, într-o etalare a unor forme variate de comuniune: de la fondul *Odeii bucuriei* la intonarea refrenului din *Imnul golanilor* – „Noi de-aicea nu plecăm, nu plecăm acasă/ Până nu vom câștiga libertatea noastră“. Ba uneori se cânta chiar *Deșteaptă-te, române* ori *Hora Unirii*. Exista o stratificare socială a protestului, constituit din nuclee cu specific propriu, cercuri unite însă, în ciuda diferențierii lor, prin solidaritate. Se cânta, se parodia, se discuta, se făceau acrobații, existau și altercații ori neînțelegeri. În Golania locuiau atât înțelepți, cât și colerici, atât senini, cât și îndârjiți. Piața Universității era Zona, așa o percepeau mulți dintre participanți, o matrice vie, o luare în posesie a Bucureștiului, adică a inimii României, în deplinătatea conștiinței sale. Ziua, Piața Universității avea un aspect dezolant, din cauza greviștilor foamei, bișnițarilor, curioșilor, protestatarilor belicoși ori, dimpotrivă, a celor indolenți. Animația începea după-amiaza și lua amploare de la ora opt seara până la miezul nopții, când spectacolul se stingea de la sine. Fenomenul Piața Universității trebuia înțeles și ca o frondă desfășurată într-un spațiu interetnic și intersocial, chiar dacă cercul exterior

al zonei libere de neocomunism fusese vizibil populat de lume interlopă, intenționat tolerată de forțele de ordine. Spațiul Pieței era, în același timp, unul spectaculos ca decor, fiindcă Golania își asumase rolul de scenă pe care se desfășura o propagandă caricaturală la adresa vremurilor. Scenografia își avea rolul ei: pancarte, afișe, graffitiuri, ecrane de proiecție, confecționate de studenții de la Arhitectură și Arte Plastice. Devenise Piața Universității inclusiv un spațiu boem? Faptul că artiștii de toate genurile, scriitori, filosofi, actori, plasticieni, arhitecți, muzicieni, regizori, își aflaseră un loc de creativitate spontană pleda pentru o formă de happening. Se improviza sau, dimpotrivă, se regiza persiflator după un scenariu gândit, se recitau poezii, se cânta. Toate acestea puteau fi patetice ori naive, dar își aflau rostul în animarea Golaniei și în libertatea creatoare generată de Piața Universității. Strada devenise, practic, o a treia forță politică. Zeci de vorbitori din toate categoriile sociale se perindau la microfonul din balconul Universității, refuzând, în discursurile lor, ca România să fie condusă de foști comuniști și râvnind o reînviere națională fără pată. Era criticată prezentarea deformată, la televiziune, a manifestației-maraton, scandându-se „Ați mințit poporul cu televizorul!“, cu referire și la confiscarea Rivoluției după ziua de 22 decembrie 1989. Un oarecare aer de cenaclu îl aduseseră cântecele acompaniate la chitară ale lui Valeriu Sterian. Paleta socioumană era nuanțată, fiind tot mai evident că Piața Universității funcționa ca un parlament spontan al minorității politice din România sau ca o șezătoare civică. Ironia a fost o altă caracteristică a manifestației din Piața Universității. Spionii Puterii, prezenți și ei la manifestație, erau mereu persiflați: polițiștii infiltrați erau aplaudați cu mustăceli. Una din atracțiile manifestației-maraton a constituit-o parodia ca protest subtil, ca spectacol teatral la adresa clișeelelor Puterii. Astfel, câteva seri la rând, regizorul Noni Cavromir a parodiat, cu ajutorul manifestanților, mitinguri electorale ale Frontului Salvării Naționale, persiflând

mecanismele Puterii. Zornăitul cheilor, de pildă, era însoțit de scandarea „Ți-a sunat ceasul“, subînțelegându-se că era vorba despre comunism. Se scanda cântându-se „La palatul Cotroceni cântă cucuveaua,/ Ilovanul și ai lui și-au găsit beleaua“, dintr-un fel de apetență umoristică vădită. Provoicatorii din mulțime erau aplaudați și, în general, se apela la satiră, și nu la agresiune. Reprezentanții partidelor istorice reînviatăe după Rivoluție au fost invitați în zona liberă de neocomunism ca „golani“ onorifici „manipulați de conștiința națională“, prin aceasta fiind, din nou, ironizate acuzele noii Puteri. Categoriile de „golani“ s-au ramificat în apropierea alegerilor: „golan pensionar“, „pui de golan“, „golan radical“, „supergolan“. Au existat și patetism, și anacronism în Piața Universității, a funcționat, uneori, chiar o limbă de lemn în sens invers, dar constanțele manifestației-maraton au fost ironia și spiritul parodic. Elevii și studenții erau înnebuniți după acest miting-maraton. Nămoilesc simpatizase cu protestul, dar nu lăsase să se vadă acest lucru, nu își putea permite, ca ucenic al lui Sile Burțan. Mentorul său era turbat împotriva mitingului-maraton, cu spume la gură și zâmbete de asasin. E o comună primitivă, zicea Burțan, preluând o sintagmă a președintelui Ilovan, cu care era amic. Pentru întâia dată, Titus Nămoilesc se întrebă atunci dacă nu cumva greșise alegându-l ca mentor pe Burțan. Dar cine ar mai fi putut să schimbe trecutul, când nici viitorul nu era clar dacă poate fi modificat, iar prezentul se arăta a fi nisip mișcător! Spațiul Piața Universității devenise o tribună, un megafon al nemulțumirilor împotriva Puterii, un loc de descărcare sociopolitică, o matrice de dezbateri, adică o agora. Atmosfera de feerie a fost marcată, în Piața Universității 1990, și de spirit religios, căci preoți și călugărițe vegheau uneori aici. Zona liberă de neocomunism era dominată, de sus, de o icoană expusă în balconul Universității. Unul din greviștii foamei folosise o expresie sugestivă, de altfel, pentru a descrie spațiul din Piața Universității, aceea de „pământ sfințit“ de

morții din decembrie 1989. Așa se explică exaltarea unei alte greviste a foamei care percepea în Golania un altar, singurul loc unde moartea putea fi dusă până la capăt, căci împlinirea ei ar fi fost o formă de mântuire. Grevista aia a foamei zicea cam așa: „Refuz să mai mănânc o mâncare în comunism, refuz să muncesc în comunism, refuz să respir aerul dintr-o țară comunistă, dar refuz și să plec în altă țară, prefer să mor aici“. Nămoiesc fusese captivat de ceea ce se întâmpla în Piața Universității; poate nu fusese de la început, dar devenise treptat fascinat ca de un thriller pe care îl urmărea curios foarte. Greviștii foamei și-au avut rostul lor în Piața Universității. În prima fază, le-a fost refuzată asistența medicală de către Crucea Roșie Română. De-abia după ce s-au implicat diferite organizații medicale internaționale, Crucea Roșie și-a îndreptat atenția asupra lor. Numărul total al greviștilor, decalat pe diferite perioade, a fost de 128. În punctul maxim al grevelor foamei declanșate în Piața Universității, numărul a fost de 68 de protestatari care afirmau că vor să meargă până la capăt.

Apoi a urmat fratricidul, micul război civil. Adică evacuările polițienești ale Golaniei și diferitele diversiuni ale forțelor de ordine prin lovituri cu bastoanele de cauciuc, cei vânați fiind „bărboșii“, considerați a fi împotriva Puterii. Mașini ale Salubrității și buldozere încercară să-i evacueze pe manifestanții nocturni din Golania. Operatorii de la televiziune selectau, pentru a filma în Piața Universității, doar figuri suspecte de posibili infractori. Intenția Puterii era aceea de a nu prezenta nucleul real al manifestației, alcătuit din foști luptători în decembrie 1989, studenți și intelectuali. Sloganele din Piața Universității încă mai aveau umor și o luciditate radicală: „PCR – FSN/ Diferența unde e?“, „FSN – agentură KGB“, „Ilovan, ești ateu/ Te va bate Dumnezeu“, „FSN, FSN, du-te în URSS“, „Români, ne credeți numai când murim?“. Piața Universității s-a dorit o regroupare – însă tocmai împotriva confiscării revoluției – a

marginalilor, foștilor deținuți politici, intelectualilor de elită, studenților care erau acceptați de Putere doar în ipostaza eroilor morți în decembrie 1989. Populația Golaniei era nuanțată, existau atât „iacobini“, cât și Don Quijoți, într-un ambalaj de piață chinezească Tiananmen adaptată la București. Termenul „golan“ fusese transfigurat într-o legitimație de onoare, de aici paleta largă: de la „golan fost huligan“ la „golan tenace“ și tot așa. Televiziunea vinovată mai ales pentru dezinformarea provinciei era taxată precum mincinosul Pinocchio, mulțimea scandând: „Să îi crească nasul“. Atmosfera de satiră la adresa Puterii neocomuniste, hazul, explozia glumeată, veselia, spiritul ghiduș au făcut din Golania un spațiu al libertății creatoare. Nămoiesc recunosc că admirase mișcarea aceasta din stradă. Și totuși, nu se alăturase protestatarilor, nu participase la mitingul-maraton, fusese prudent și interesat să nu-și strice relațiile cu Sile Burțan și cu alți oameni puternici ai zilei. Nu denigrase mișcarea din Piața Universității, dar nici nu o lăudase, ci acceptase blamul asupra ei. Piața Universității fusese percepută, în schimb, de inteligenție ca fiind Zona, o enclavă etică, fiind sugerată sacralitatea și legitimitatea ei morală. În centrul Zonei se afla tocmai clădirea Universității, cetate a intelectualilor, fortăreață a studenților, a miștilor libere, a creierelor nereeducate. Ideea de fortăreață spirituală va fi cea care îi va leza pe polițiști și mineri, aceștia intuind gherila studenților, nonconformismul lor din gândire, drept care Universitatea va fi nu doar asediată, ci și vandalizată în 13-15 iunie 1990. Mai cu seamă ideea de universitate era cea pe care minerii chemați de președintele Ilovan simțeau nevoia să o pedepsească. Nămoiesc își aminti o scenă oribilă văzută la televizor, cu o femeie gravidă, care primea șuturi de la mineri și încasa bastoane peste cap. Era posibil să fi fost o trecătoare întâmplătoare, nu neapărat o studentă sau o manifestantă, dar ce mai conta? Nămoiesc fusese marcat câteva zile de imaginea aceasta cu pântecul femeii însărcinate, fugărită

de mineri și lovită. Ce fel de copil avea să se nască din pântecul acela sau, mai exact, se va mai naște vreun copil normal din acel pântec?! Poate că femeia avortase după bătaia primită, poate născuse un copil malformat. Un copil exact ca România, bătut încă de când era în pântecul mamei sale. Filmul dimineții de 13 iunie 1990 îi era limpede în minte. Evacuarea brutală a Pieței Universității, greviștii foamei loviți cu bocanci și bastoane, blocarea zonei cu polițiști scutieri, percheziționarea studenților pentru a fi verificați dacă au manifeste împotriva noii puteri, arestarea a sute de persoane și încărcarea lor în dube spre a fi transportate în lagărul de la Măgurele. Au fost aduse inclusiv detașamente muncitorești pentru a sprijini forțele de ordine. Spre prânz începuse un fel de intifadă, cu avansări și retrageri între forțele de ordine și manifestații, marcate de un război al pietrelor, bucăților de lemn, diverselor proiectile și sticlelor incendiare. La aproape șase luni de la Rivoluția din decembrie 1989, Puterea recurgea, de fapt, la aceeași manieră de reprimare cu a lui Ceaușescu. Precum odinioară, Poliția a atacat pe întuneric, la patru dimineața, iar arestările au survenit chiar și atunci când în Piața Universității se cânta *Deșteaptă-te, române* sau se scanda „Fără violență”. Mai târziu, în cursul zilei de 13 iunie, soldații vor fi intimidați de scandări precum „Soldați, soldați, pe cine apărați?” sau „Și voi sunteți români”. Se cânta ironic „Partidul – Ilovan – România”, parafrază după un imn închinat lui Ceaușcă în anii '80. Filmul evenimentelor se derula în viteză, ajungându-se la incendierea Ministerului de Interne, devastarea unor instituții oficiale, sosirea mine-rilor înarmați cu tot felul de unelte improvizate, deveniți instanța supremă de ordine și decizie în capitală, investiții cu puteri discreționare. Au interzis apariția unor publicații, au devastat sedii de partide și facultăți, au molestat și au maltrat pe oricine le părea suspect. Lucrurile s-au precipitat odată cu atacarea Ministerului de Interne, a Poliției și a Televiziunii. În preajma celei din urmă instituții, s-a